

Klövvtillgång och fodertillgång

Promemorian anför helt korrekt att inriktningen på skogsbruket, tillsammans med ändrad avskjutning, gav förutsättningarna för den älgexplosion vi upplevde under 70-80-talet. Samtidigt argumenterar man för att förarbetena till Jaktlagen (1986/87: 58), där man anger att älgstammen skall anpassas efter betestillgången, skall ligga till grund för den framtida älgförvaltningen. Situationen ser dock helt annorlunda ut idag, än när förarbetena togs fram under slutfasen av älgexplosionen. Ingen bestrider att älgstammen var för stor när dessa förarbeten skrevs. Den ensidiga inriktningen på älgförvaltningen var då rimlig. Dagens situation ser dock helt annorlunda ut, då älgstammen är hälften så stor.

Den av Skogsstyrelsen genomförda beräkning som utredningen hänvisar till bygger därför på felaktiga antaganden. Marginalvärdet för en extra älg ökar snabbare och avtar långsammare idag jämfört med på 1980-talet. Slutsatsen att jägarkåren skulle värdera älgjakten lika högt med en halverad älgstam är således inte korrekt. Nyare forskning från Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) stödjer denna slutsats.

Även fodersituationen ser helt annorlunda ut än i början av 1980-talet. Idag finns enligt Skogsstyrelsen betydligt mindre foder tillgängligt för viltet. Dagens – och i framtiden planerade - skötselmetoder inom skogsbruket innebär i olika omfattning att tillgången till foder tenderar att minska samt att fodret koncentreras till hyggena, där man inte vill ha viltet.

Ett ökat betestryck på befintligt foder, inklusive plantor och ungskog, är ett ofrånkomligt resultat om man inte skapar tillgång till annat foder. Att ensidigt och kraftigt decimera älgstammen i detta läge är, enligt Jägareförbundets bestämda uppfattning, varken realistiskt eller önskvärt. Utifrån Skogsvårdslagens skrivningar om att skogsbruk skall bedrivas hållbart med behållen biologisk mångfald måste markägaren - parallellt med en uthållig viltförvaltning - i högre grad planera för aktiva åtgärder som leder till en tillfredsställande foderproduktion.

Enligt promemorian skall foderprognoser vara en del av beslutsunderlaget för älgförvaltningsgruppernas arbete. Det framgår dock inte vem som skall ta fram prognoserna. Jägareförbundet anser att ett av de viktigaste redskapen för att verkligen kunna finna en balans mellan viltstammarna och betesskadorna är kännedom om fodertillgången i landskapet. Utifrån foderprognoser och viltinventeringar planeras sedan skogsskötselåtgärder, foderskapande åtgärder och avskjutning i samverkan. Foderprognoser är av avgörande betydelse för en adaptiv ekosystembaserad förvaltning. Det bör därmed framgå vem som ansvarar för att de tas fram. Jägareförbundet föreslår att Skogsstyrelsen ges ansvaret för att tillhandahålla foderprognoser som en del i skogsbruksplaner för privatskogsbruket. Skogsbolagen bör få motsvarande ansvar att tillhandahålla foderprognoser för sina markinnehav till älgförvaltningsgrupperna.

Klövvt och biologisk mångfald

Promemorian uttrycker på flera ställen oro för att klövvtstammarnas bete skall ha en negativ inverkan på den biologiska mångfalden. Forskningen har dock bara funnit negativa effekter på mångfalden i mark-, fält- och buskskiktet vid klövvtstätheter som är avsevärt högre än vad man normalt finner i Sverige. Svensk, norsk och finsk forskning visar istället tydligt att klövvtbete har *positiva* effekter på mångfalden i fält- och buskskikt vid medelhårt bete. När fält- och buskskiktet betas, så får man en större variation i vegetationsstrukturen. Utan betning får man en tät, mörk och fuktig vegetation och precis som i det öppna landskapet färre arter av både växter och djur. Ett hårt betestryck gynnar istället de ljus- och värmeälskande arterna, men även här blir artrikedomen mindre än för ett medelhårt bete. Klövvtets utnyttjande av främst bärris, sly, buskar och höga örter ger en mosaik av olika miljöer och förhindrar även igenväxning. Därmed kompenserar klövvtet i viss utsträckning för förlusten av forna tiders skogsbete, som alla är ense om hade positiva effekter på den biologiska mångfalden.

Ofta lyfter man fram de långsiktiga effekterna av minskande rekrytering av asp, rönn och sälg som ett problem. Gamla individer av dessa arter bär en stor del av mångfalden i skogen, och rekryteringen till vuxna träd kan försvåras genom klövvtets bete. Den skog vi har idag rekryterades delvis medan vi fortfarande hade ett utbredd skogsbete och plockhuggning. Skogen var därmed betydligt mer lycklig än idag. Det skapade goda förutsättningar för rönn och sälg, som är lågväxta och konkurrenssvaga arter. I en modern, tät och jämförelsevis mörk produktionsskog konkurreras de däremot oftast ut. Rönn och sälg betas dessutom hårt i hyggesfasen. Oavsett betestryck blir det som regel ingen rönn i en normal produktionsskog, och sälgen hänvisas till fuktiga miljöer där man skall spara löv enligt den generella miljöhänsynen. Aspen klarar sig bättre mot konkurrens, men överutnyttjas av klövvtet om man tidigt glesar ur bestånden genom röjning.

Sammantaget ger dagens nivå på klövvtstammarna snarare positiva effekter på den biologiska mångfalden i skogen, under förutsättning att man ser till att det finns rimligt med foder. Minskar fodertillgången, så kommer med självklarhet betestrycket att öka för samma antal betande djur. Utvecklingen av fodertillgången i framtiden kommer således att påverka det betestryck som kan få negativa konsekvenser för den biologiska mångfalden. Om man skjuter ner klövvtstammarna för att få bort betesskadorna, så finns dock en lika uppenbar risk att man istället får ett alltför svagt betestryck för att upprätthålla den biologiska mångfalden. I sammanhanget ska även framhållas att det finns en hel del biologisk mångfald som är direkt knuten till klövvtet.

Jägareförbundet vill särskilt betona att den enda tänkbara appliceringen av försiktighetsprincipen på klövvtstammarnas storlek är att de varken bör vara för små eller för stora, samt att det är bättre att reglera betestrycket genom att påverka fodertillgången än genom avskjutning. Därmed minimeras risken för negativa effekter på den biologiska mångfalden.